

Kossuth—Rákóczi— Mikes emlékút Törökországban

November 25-én, egy hűvös őszi napon hazafias érzelmektől fűtött csoport indult el Törökország felé. A Pro Renovanda Cultura Alapítványtól elnyert pályázat segítségével, az MTA Történettudományi Intézete szervezésében három kiemelkedő magyar személyiség megemlékezési ünnepségét kívántuk megtartani. A megemlékezési ünnepségeket bővítette az, hogy Tekirdağ-ba ez év augusztusában Rákóczi emlékszobrot avattak fel, amelynek felállítása mintegy 20 évet váratott magára.

Az induló csoport összetétele az emlékhúthoz kapcsolódott. A Rákóczi Szövetség vezetői, patronái, Monok (Kossuth szülőhelyének) küldöttei, az ELTE Középkori Tanszékének képviselői, Szigetköz küldötte, dr. Hopp Lajos professzor, a neves Mikes-kutató, Sárospatak és az ottani Rákóczi Múzeum küldötte, az MTA Történettudományi Intézete, az MTA egyéb intézményei, valamint a Magyar-Török Baráti Társaság tagjai.

A médiák részéről az Élet és Tudomány, valamint a Magyarország című folyóiratok munkatársai és a Petőfi Rádió riportere vett részt az utazáson. Kassa, Borsi küldötteinek őszintén drukoltunk, hogy velünk jöhessenek, a vízum szankciók azonban őket visszatartották.

Derűs reggel indultunk el a Déli pályaudvar parkolójából, november 25-én, egy kényelmes Mercedes busszal. Levelünk kellő benyomást gyakorolt a magyar határon, a többi határ átjutását pedig a Marlboro cigaretta és egyéb baksis segítette.

A kora hajnali órákban értük el Törökország határát, ahol kemény, télies időjárás fogadott bennünket, a mindig napsütötte, meleg országot nehéz volt elképzelni ilyen zord időjárással. Útnkat pihenő nélkül folytattuk, menet közben megcsodálva a Dardanellák természeti szépségeit és meglátogatva közben néhány történelmi emlékhelyet is.

A kompi átkelés Çanakaléba mindig élmény egy hosszú autóbusz út

után. Akik még nem látták, vagy régen jártak arra, megtekinthették Tróját, a többiek pedig őszintén örültek a török üzletbe invitáló meleg tea elfogyasztásának.

Ízmir felé haladva, már jóval bent a délutánban, szálláskeresésünket szerencse kísérte. A holt szezon a „vékonypénzű” turistáknak kedvez, így már az első helyen kedvesen fogadtak bennünket. A szálloda közvetlenül a tengerparton, csodálatos környezetben épült. Körülötte a mandarin ligetek gyümölcsöktől roskadozó ágai idillikus képet nyújtottak.

A szálloda vezetője meghallgatva útterveinket, tíz percen belül faxon való visszaigazolással biztosított számunkra rokoni révén Kuşadası városában két napra szállást.

Másnap reggel derült napfényben és fagyos hidegben, de meleg búcsúval indultunk el Selçuk felé. Ott a Szent János bazilika romjai mindenki számára maradandó élményt nyújtottak.

A délutáni órákban érkezünk meg Kuşadasıba, amely már teljes téli álomba merült. Zárt üzletek, kihalt utcák fogadtak bennünket. Nehéz ezt elhinnie annak, aki a turistáktól nyüzsgő, éjjel-nappal élő várost ismerte meg. Ízgatottan kerestük a lefoglalt szállodát. Amikor megtaláltuk, nem akartunk hinni a szemünknek, hogy itt fogunk eltölteni két napot. Előttünk a tenger, a szálloda öt csillagos, a szobák kiválóak. A vacsora, a reggeli maga volt az elképzelhetetlen csoda. A megérkezésünk utáni napon megtekintettük a város történelmi nevezetességeit, majd a csoport jónéhány lelkes tagja Efes felé vette útját.

Kellemes benyomások után folytattuk utunkat Pamukkale felé, ahol többek nagy szomorúságára csak pár órát tudtunk maradni. A téli idő, a napok rövidsége a programokat is rövidebbé tette.

Denizli volt egy napig tartózkodási helyünk, kellemes szállodájával, kellemes, segítőkész emberekkel. A várost elhagyva útnak Afyonon keresztül ve-

zetett, ahol a rövid pihenő alatt megtekintettük a páratlan szépségű Ulu dzsámít, és a Hettiták várát.

Lelkiekben felkészülve érkezünk meg utunk első céljához, a Kossuthnak és menekült társainak szállást, menedéket adó Kütahya-ba. Ebben az évben Kossuth Lajos halálának 100. évfordulója alkalmából megemlékezéseket tartottak határon innen és túl. Mi is ennek jegyében kerestük fel a várost. A város élére előző útunk óta új vezetőség került, és ez elég nagy szorongással töltött el bennünket a fogadásunkat illetően. Kezdeti szorongásunkat Ismet Gürál úr, tiszteletbeli konzul kedvese, baráti szeretete teljes mértékben feloldotta. Az ünnepség megtartása után meglátogattuk a porcelángyár bemutató termét, majd az esti órákban hagytuk el Kossuth városát.

Utazásunk a félelmetesen csúszós, jeges úton, hóvihár kíséretében folytatódott. Éjfél tájban keltünk át a yalovai kompon, és hajnalban érkezünk Rodostóba (Tekirdağ-ba).

Rodostóban délután két órai kezdettel, barátokkal körülvéve megemlékezést tartottunk. A kegyelet koszorúit — közöttük a fővárosi önkormányzatét is — elhelyeztük az új Rákóczi szobornál, majd elindultunk a Rákóczi múzeumba, hogy Rákócziról, Mikesről emlékezzünk meg. Ünnepi beszédet Hopp Lajos tanár úr mondott. Tisztelgő látogatást tettünk a váli beynél, a megyei rendőrkapitánynál és mindazoknál, akik a magyarokat mindig szeretettel fogadják. Számomra és azoknak is, akik ismerik Mehmet Serez urat (Rákóczi-kutató) mindannyiszor, amikor találkozom vele kedves élmény marad a vele töltött idő. A nap az ögretmen eviben (tanítók háza) végződött, igazi török vacsorával, a magunkkal vitt 40 liter tokaji bor elfogyasztásával és török magyar vegyes tánc-csal. Jóval éjfél után tértünk nyugovóra, hogy pár órai pihenés után hazafelé induljunk. A megyei rendőrség kocsijai a határig kísérték bennünket, ahol azután átadtak bennünket a balkáni határok kemény próbatételeinek.

A kora délutáni órákban ép testben, ép lélekkel megérkezünk kiindulási helyünkre.

A csoport tagjainak és mindazoknak, akik úticéljaink megvalósításához hozzájárultak, s abban közreműködtek, ezúton is köszönetemet fejezem ki. Külön köszönetet mondok Hopp Lajos tanár úrnak, valamint Batári Ferené úrnak, akik segítettek abban, hogy útnak úgy sikerüljön, ahogyan azt induláskor elterveztük.

♣ Szickné Tóth Kornélia

Az utolsó budai pasa Koránja (?)

Abdurrahmán Arnut Abdit, a korábban Egyiptomban és Boszniában addig sikeresen szolgált, albán származású beglerbéget IV. Mehmed szultán 1684-ben nevezte ki budai pasának.

1686. szeptember 2-án a keresztény sereggel vívott végső, sorsdöntő ütközetben hősi halált halt a vár Esztergomi-bástyáján.

Az Abdurrahmán pasa (1615-1686) egykori tulajdonként számontartott kisméretű (6,6 x 11,4 cm), kézíratos, bőrkötéses Koránt dr. Basri Güntekin író, a török „parlament külügyi bizottságának volt képviselő-elnöke; a latin betűs új török ábécé kialakítója; a török nemzetvédelmi „Tomar-Genel Kurmay szerkesztője” stb. ajándékozta a magyar honvédelem főparancsnokának Budapesten, 1939. szeptember 8-án.

A Korán színes fotója Hegyi Klára — Zimányi Vera: Az oszmán birodalom Európában című kötetében (Budapest, Corvina, 1986) látható (60. számú, színes fotó). Ezen kívül rövid ismertetés szolt róla a Keletkutatás 1986 őszi számában (p. 117.), Dávid Géza, a „Budavár, 1686 — Emlékkiállítás a Hadtörténeti Múzeumban” című referátumában a következőképpen: „...Abdurrahmán pasa állítólagos kézíratos tábori Koránja (elég vékonyka ahhoz, hogy teljesnek tarthassuk, s ugyancsak ellenőrzésre szorul a tulajdonos kiléte...)”

A dr. Basri Güntekin ajándéka Magyarországra (vissza?) került Korán előzéklapjára és végére beraasztott, francia nyelvű gépelt szöveg magyar fordítása a következő:

„Miután felhatalmazta bizalmi emberét, Szülman Alit, továbbra is ellenállva az ostromnak, hogy tudassa a szultánnal elhatározását hősiességének utolsó tettéről, Abdi pasa kihúzta zsebéből és átnyújtotta neki isteni védelem gyanánt ezt a Koránt. — És a csoda Ali sikerében nyilvánult meg.”

Az ajándékozó ajánlásának magyar nyelvű fordítása pedig az alábbi:

„Abdi pasa, Buda utolsó török védőjének Koránja: a török-magyar katonai testvériség szent emléke. — A magyar honvédelem főparancsnokának.

Budapest, 1939. szeptember 8.

dr. Basri”

(A francia nyelvű szöveget dr. Fülöp István fordította magyarra.)

Megjegyzem, hogy a francia nyelvű szöveg fordítását, hivatalos „hitelesítéssel” végezték, amelyet mi könyvtárosok, kötelesek vagyunk „betűhíven” idézni.

A feltehetőleg még az ajándékozás előtt Törökországban megjavított, erősen hiányos, töredezett Koránt a közelmúltban konzerválták, restaurálták. A munkát igencsak megnehezítette, hogy a szövegtükrök körül és a sorok írás előtti megvonalmazása mentén — a tintamarás következményeként — a szövegtükrök nagyrészen már korábban kihullottak, és az egyes szöveges részek több helyen is sorokra estek szét. Alig-alig maradt teljes, ép szöveges rész és oldal.

A kollacionálást (ellenőrzést) kissé megkönnyítette, hogy a páratlan oldal bal alsó sarkában ún. custosok (őrszók) szerepelnek.

Az oldalak és az egyes szűrák (fejezetek) számozatlanok, továbbá az egyes szűrákon belüli ájtek (versek) is, melyeket apró, aranyozott virágok választanak el egymástól (az újabban nyomtatásban megjelenő Koránokban az oldalak, szűrák, ájtek számozottak).

A meglévő szöveges részeket egy, az isztambuli Szultanahmet dzsámi által 1979-ben megjelentetett Koránnal vettem egybe. A munkát erősen nehezítette, hogy csak nagyító lámpa alatt lehetett a 4,5 x 8,5 cm-es 22 (egy teljes ív 21) soros, igen apró betűs szövegtükrök összehasonlítását elvégezni.

A Korán bevezető része, eleje, szinte teljesen hiányzik, az első meglévő, 3. szűrának is csak a töredékei vannak meg, és a többi szúra közül is mindössze 43 mondható teljesnek, amelyek a következők: 5, 7-9, 21-23, 25-26, 28-30, 42-47, 50-51, 55-57, 60-74, 101-102, 113-114 (az utolsó a 114.).

Az összehasonlítás során azonosítani lehetett mintegy 30 fejezetcímet, de sok helyen többnyire csak az ún. baszmala szerepel (baszmala: Bismilláhi-r-rahmání-r-rahími = A könyörületes és irgalmas Isten nevében), amelyeket igen sok esetben üres (kiesett szövegtükrű) margó követnek, esetenként többé-kevésbé hiányos szöveges részek.

A mű készítési helyére, idejére, a Korán másolójára utaló kolofon és az eredeti tulajdonos (possessor) kilétére utaló semmiféle azonosítási lehetőség nincs a Koránban, kivéve az ajándékozótól (donátor) származó, francia nyelvű, gépelt szövegrészt.

Etikai szempontból további nehézséget és fejtörést okozott a restaurátor számára, hogy — a nyomokból ítélve — már az eredeti (?) kötés alkalmával a 19. és a 20. szúra közé kötötték be a 25-27. szűrákat (ív probléma).

A Korán eredeti tulajdonosára, származási helyére, készítésének időpontjára, másolójára vonatkozó pontos adatok nem ismeretesek.

☞ Mátéfy Györkéné

TÖRÖK FÜZETEK 1994/4. szám

A modern török iskolarendszer kialakulása

A modern iskolarendszer és közoktatás mintegy háromszázötven éve alakult ki Európában és folyamatosan bővült, fejlődött. Ez a folyamat Törökországban százötven évvel ezelőtt indult el, amelyet először Abdülmedzsíd szultán, később Atatürk reformjai alakítottak. Európában a kultúra különböző területei — a tudomány, a technika, az intézményrendszer és a művészetek — eleinte összhangban fejlődtek, Törökországban azonban az iskolarendszer, az oktatás elmaradt a kor követelményeitől. Így a reformok e meglévő feszültségek kényszeréből születtek. Éppen ezért lehet tanulságos, hogyan látja ezt a különbséget, a modern török oktatás erényeit, esetleges korlátait Şerif Mardin professzor (Boğaziçi Egyetem, Isztambul), aki egy tanulmányában az európai oktatási rendszert hasonlította össze az Oszmán Birodalom oktatási szisztémájával.

Az iskolarendszer, illetve az oktatás fejlettsége az egyik legfontosabb mutatója egy ország kulturális színvonalának. A különböző országok összehasonlításakor általában az analfabéták, a középfokú- és a felsőfokú oktatásban részt vevők százalékos aránya alapján rangsorolnak. A kép pontosabb, ha összemérik az oktatás tartalmi részét és anyagi hátterét is. A fejlett nyugat-európai országokban jelenleg egy-egy korcsoport (tizenhat százalék) részesül felsőfokú képzésben, az analfabéták aránya 1 % körül van. Az írástudatlanság felszámolása egyértelműen a modern iskolarendszer érdeme, a felsőfokú képzés túlzott növekedése azonban előhozza annak gondjait is. Ezért hangsúlyozni szükséges, hogy a modern török iskolarendszer kialakulásának tanulságai mindnyájunk számára fontosak lehetnek. A következőkben ezt a folyamatot megpróbáljuk röviden összefoglalni.

A szeldszuk és azután az Oszmán Birodalom főiskolái, a medreszék, a középkori tudomány-felosztásnak

megfelelően oktattak (jog, matematika, geometria, orvoslás stb.). A középkori iszlám oktatás éppúgy magában foglalta az antik tudományokat (Arisztotelész, Hérodotosz), mint a korabeli orvosok, tudósok eredményeit (Ibn Sziná, Gazáli). A jogalkotás azonban a Koránon alapult és nem a római jogon. Jól érzékelhető történelmi feljegyzésekből, leírásokból, hogy földrajzi és politikai vonatkozásban a törökök érdeklődési köre Rómától a kisázsiai országokon keresztül Indiáig és Kínáig terjedt. A gyerekeknek a mecsetek mellett elemi ismereteket tanítottak (írás, olvasás, aritmetika), de itt már hiányoztak az intézményes keretek. Emellett még a vallási miszticizmus iskolái (tekke) is működtek. Azonban az Oszmán Birodalom hanyatlásával együtt ezek az iskolák a 18. századtól kezdve elvesztették alkalmazkodó-képességüket, egyre jobban megrögződtek a tradícióban.

Az ellentét, amely a birodalmi hivatalnokok között kialakult, a neveletésükből következett. Az ulema, az iszlám jog doktora például a medresze alapképzése után szakosodott. A világi tisztviselő viszont az elemi iskola végzése után tíz-tizenkét éves korban lépett be a hivatalba, ahol feljebbvalói irányításával a gyakorlatban sajátította el a szükséges ismereteket. Şerif Mardin szerint az először említett csoport a birodalom bomlását az erkölcsi romlásban látta, a második viszont a személyi alkalmatlanságban és a korrupcióban. A katonai képzés elmaradása szükségessé tette tüzérségi iskola megnyitását 1797-ben, III. Szelim uralkodása idején. Ez volt az első iskola, amely az egyházi ellenőrzés alól kikerült, ezt követte később az orvosi iskola (1827), majd a katonai akadémia (1834). A reformmozgalom (tanzimat, 1839-1876)* korában egy új iskola, a tisztviselő iskola alakult meg Mülkiye néven, 1859-ben, amely a korábban medreszei végzettségű körzeti bírók feladatait ellátó tisztviselőket képezte. Időközben, 1846-ban megalakult a Közoktatási Minisztérium. A következő évben pedig — az addig adomá-

nyokból fenntartott elemi iskolákból — körzetenként létrehozták az állam által fenntartott elemi iskolákat. Az elemi iskolai képzés utáni iskolatípus, a Rüşdije az 1860-as években terjedt el Törökországban. 1882 és 1890 között már a legtöbb tartományi központban líceum is működött. 1885-ben huszonnyolc katonai szakközépiskola (Rüşdije) működött, és a hallgatók létszáma a századfordulón elérte a nyolcezeret. Közben 1871-ben megalakították az Isztambuli Egyetemet. Ekkor még a hagyományos iskolák is működtek.

Ennél a pontnál érdemes megállni, és idézni Şerif Mardin gondolatait, aki a következő módon fogalmazza meg a kétfajta oktatás közötti különbséget. „A medreszében a vezető tanár volt a konzulens is, akihez hozzárendelték a hallgatót tanulmányai teljes időtartamára.” A kezdeményezések korlátozottan és érintőlegesen jelentek meg, mert az elődök által kimerített témán túlhaladni nem igen mertek, az ismereteket meghatározott alapnak tekintették, amelyhez csak a hagyományos módokon lehet közelíteni. „Az új rendszerben a tankönyvek, amelyeket az egész osztálynak szétosztottak, adták az ismeretek alapját. Ezek lettek a tanulás referencia pontjai; és a Franciaországban nyomtatottak esetében megtörténhetett, hogy az olvasó előnyben volt még a tanárral szemben is, ha az Franciaországban csak egy korábbi állapotot ismert meg.” ... „A hivatalok képzési rendszerében a tanulók a mindennapi ügyvitelből szedték össze ismereteiket ... Az új hivatalnok generáció ... elveket és törvényeket tanult, amelyek a valóság absztrakciói és egy mesterséges belső következetességet birtokolnak. Az 1890-es évek generációjának úgy tűnt, mintha az élet, amelyet a könyvekben leírtak, valóságosabb lenne, mint maga az élet.”

Şerif Mardin jól mutatta meg a modern iskolarendszer előnyeit, azokat a pontokat, amiért az valóban eredményesebben oktat és nevel, és ez mindnyájunk számára elgondolkodtató kell hogy legyen. Ma ugyanis újra megje-

* A tanzimát korról részletesebben lásd a Török Füzetek I. évf. 4. számát.

lenik a fejlett országokban — talán kicsit más formában — a feladatok megoldásán keresztül történő tanulás, az elvont fogalmi rendszer helyett.

Az első világháború után Kemal Atatürk és az ő közoktatási minisztere számára elsődlegesen fontos feladat volt a modern közoktatás megszervezése. Ez a küzdelem 1924-ben kezdődött a medreszék, a vallási iskolák megszüntetésével, a közoktatás megszervezésével és a demokratikus elvek deklarálásával: elemi szinten az elemi oktatás ingyenes és kötelező. A köztársaság első tíz évében kimagaslóan nőtt a tanulók száma, 358000-ről 656000-re. Ebből a lányok száma 64000-ről 222000-re. A tanárok száma pedig 12000-ről 19000-re emelkedett.

A gyerekek hétéves korukban kezdtek az elemi iskolát, amely öt évig tartott. Ezután középiskolába vagy szakiskolába mehettek. Az utóbbiak közül kereskedelmi-, művészeti- és ipariskolába.

A tanárképző kollégiumok mellett a megreformált Isztambuli Egyetem és az újonnan alapított Ankarai Egyetem — a többi szak mellett — középiskolai tanárokat is képzett. De ezek mellett a Műszaki Főiskola, a Közgazdasági és Kereskedelmi Főiskola, a Tengerészeti Főiskola, a Politikai Főiskola, a Szépművészeti Akadémia, a Mezőgazdasági Intézet is működött. Ez a gyors kulturális fejlődés nagyon fontos tartalmi megújulással is járt, a nyelvreformmal. Ez az arab írásról a latin betűs írásra való áttérést, az arab és perzsa hatások visszaszorítását, a megújított népnyelv elterjedését és az anyanyelvi oktatást jelentette. Ennek egyik fontos láncszeme volt a Török Nyelvtudományi Társaság megalapítása 1932-ben.

Ezzel kialakult a modern iskola-rendszer alapja Törökországban. Ez sokban hozzájárult ahhoz, hogy Şerif Mardin szavaival a „mahalle normákból” (kisközösségi) kialakítsa a „millet tudatát” (nemzeti), amely Atatürk értelmezése szerint a függetlenséget (iszlám) és az egyéni szabadságot (hüriyet) biztosítja.

✍ Demeter Tamás

IRODALOM:

Atatürk, founder of a modern state. Edited by Ali Kazancigil and Ergun Özbudun. C. Hurst & Company, London 1981.

Atatürk by Jorge Blanco Villalta Türk Tarhi Kurumu Basimevi, Ankara 1979.

Török szőnyegek kiállítása Keszthelyen és Bécsben

Ez év augusztus végéig volt látható a keszthelyi Kastélymúzeumban a budapesti Iparművészeti Múzeum oszmán-török szőnyegeiből rendezett kiállítás. Sajnos csak addig. Vajon mikor tekinthetjük meg ismét a török kézművesség e pompás remekeit?

Esős, nyári délután, hömpölygő tömeggel sikerült bejutni a múzeumba. A tömeg a kastély termeit ostromolta, s mi csak kissé elbizonytalanodva, némi kérdezősködés után találtunk rá a szőnyegkiállítás bejáratára, mivel az eldugottan szerénykedő kis, irányító feliratot nehezen sikerült felfedezni. De ennek is megvolt az előnye!

Amíg a tömeg a Festetics-család egykori palotájának termeit, berendezését csodálta, mi — két-három futó látogatót kivéve — kényelmesen böngészhetünk végig mind a 176 „gyönyörűséget”.

Az első benyomás, amit meg kell jegyezni: ritkán látni ilyen gazdag, elegánsan elrendezett szőnyeggyűjteményt. Az értékes, szép darabok előtt időzve szinte észre sem vettük az idő múlását. A kiállításon bemutatott, egyben a budapesti Iparművészeti Múzeum teljes török szőnyeggyűjteményének igényes kivitelezésű, színes fotókkal illusztrált katalógusa (Batári Ferenc szerkesztésében) korlátozott példányszámban, magyar és angol nyelven az Iparművészeti Múzeum portáján megvásárolható. A kronológiai sorrendben, egy-egy szőnyegtípust több variációban is bemutató darabok, a korai oszmán korszak szépséges műhelymunkáitól, egészen a múlt század végéig készült, egyszerűbb darabokig, teljes képét mutatta be a törökországi szőnyegkészítő művészet virágzásának és hanyatlásának.

Most már csupán egyetlen kérdésre lenne jó választ kapni: vajon lesz-e egyszer Magyarországon is egy állandó szőnyegkiállításnak otthont nyújtó épület, intézmény vagy múzeum? Ami a kiállítandó szőnyegek mennyiségét, minőségét illeti, közsímet az a gazdagság, amely a hazai Iparművészeti Múzeum e gyűjteményét is jellemzi.

Néhány nappal a keszthelyi kiállítás után alkalmunk volt kvázi „összehasonlítást” tenni a világhírű bécsi MAK (Iparművészeti Múzeum) újonnan megnyitott, reprezentatív kiállításával.

Évekig tartó felújítással az épületet irigylésre méltó módon állították helyre. A legmodernebben felszerelt kiállítótermek egyikében kaptak helyet a MAK szőnyeggyűjteményének legismertebb, reprezentáns darabjai. Az oszmán kori, Egyiptomban készített ún. mameluk-szőnyegek, korai imaszőnyegek Isztambulból, Bursából, Anatóliából. Érdekes és elgondolkodtató összehasonlítási lehetőséget nyújtanak a kiállítási térben a szőnyegekkel együtt, azok mellett, fölött elhelyezett, korabeli, hasonló díszítőmotívumú izniki csempék, mecsetekből származó fafaragványok. A török szőnyegművészet szép példái mellett pillantást vethettünk még néhány világhírű iráni, indiai, kaukázusi darabra is.

Végül is, mindent összevetve, a keszthelyi kiállítás bőséges választéka, elegáns, bensőséges, egyben didaktikus bemutatása maradandóbb élményt nyújtott, mint a bécsi, tökéletes állagú, de alapjában véve „steril”, hűvös, kissé talán „kereskedelmi” szempontúnak érezhető szőnyegbemutató.

✍ Mátéfy György

TÖRÖK MOZAIK

Szemelvények a Newspot hírfanyagából

Pamukkale. Az utóbbi években a szinte példátlanul megnövekedett látogatottság következtében veszélybe kerültek Pamukkale csodálatos földtani képződményei. A pamukkalei hőforrások vizei 33 - 33,5 C fokon törnek fel a hegygerinc mentén. A lecsorduló víz mintegy 1200 m szélességben természetes teraszokon keresztül halad a völgy felé. A víz nagy mennyiségben tartalmaz Ca, Mg és Na sókat, főleg szulfátokat és foszfátokat. Évezredek során a teraszokon átbukó víz számtalan természetes kis medencét, tavacsát alakított ki, melyek pereméről hófehér cseppköveket formálva folyik egyre lejjebb az alacsonyabban fekvő teraszokra. A hőforrások vize nemcsak a látvány vagy a fürdés örömeit kínálja a látogatóknak, hanem balneológiai szempontból is nagy értéket képvisel. A víz sikerrel alkalmazható szív- és keringési megbetegedések, reumatológiai és urológiai panaszok kezelésében. Sajnálatos módon sok kisebb-nagyobb szálloda és fürdő teljesen önkényesen kisorsított forrásokat, illetve más források vizét mesterségesen elterelte. Ily módon jelentősen csökkent a természetes teraszokon lecsorduló víz mennyisége. Ez, valamint a teraszok alatti nagyforgalmú közút légszennyezése együttesen a hófehér cseppkőképződmények elszíneződését, valamint számos természetes medence kiszáradását eredményezte. A török természetvédelmi és idegenforgalmi hatóságok most közösen hozzáláttak a helyzet rendezéséhez. A területen lévő idegenforgalmi létesítmények vízhasználatát

korlátozzák és szabályozzák, helyreállítják a vizek természetes lefolyásának feltételeit, valamint megszüntetik a területen keresztülhaladó utat. Az intézkedések nyomán várható, hogy Pamukkale hamarosan ismét eredeti szépségében fogadja a látogatókat.

Kapikule. Törökország nyugati kapuja, az ország legnagyobb, egyben a világ második legnagyobb közúti határátkelőhelye. Itt, Edirne mellett halad át Európa és Ázsia országúti és vasúti forgalmának jelentős része. Évente több millió jármű, sok száz millió ember és milliárdos nagyságrendű tonna áru útja vezet Kapikulén keresztül. Mostanra viszont megérett a helyzet Kapikule fejlesztésére, bővítésére. Az óriási szárazföldi „kikötő” átbocsátóképessége tovább már nem növelhető jelenlegi formájában. Ugyanakkor a török hatóságokra háruló nemzetközi kötelezettségeknek is csak egy korszerűbb, jobb felszereltségű határátkelőhely képes eleget tenni. Idén tehát megkezdődnek a kapikulei nemzetközi határátkelőhely fejlesztési, modernizálási munkálatai. Az óriási beruházást a török állam világbanki segítséggel végzi. A munkálatok a tervek szerint 150 millió dollárt emésztene fel. Elsődleges feladat az átbocsátóképesség növelése, de ezzel együtt jár a műszaki berendezések és eszközök modernizálása is. Utóbbiak közül az egyik legjelentősebb a röntgen-sugaras ellenőrző rendszerek telepítése, amelytől az illetékesek a hatósági ellenőrzés hatékonyságának növekedését, egyúttal a vámvizsgálat idejének lecsökkenését is várják.

A padlizsán a török konyha egyik legsokoldalúbb étele. A számtalan török kulináris csodája közül csak egy a padlizsán, de e zöldségféle elkészítésének sokfélesége miatt mégis különleges helyet foglal el. Maga a padlizsán összetételénél fogva alkalmas nemcsak az ízletes, de az egészséges táplálkozásra is. A padlizsán 92,7 % vizet, 4,6 % szénhidrátot, 1 % fehérjét, 0,2 % olajat és 0,9 % cellulóz rostanyagot tartalmaz. Jelentős a kalcium és a vastartalma, továbbá óriási mennyiségű A és elegendő B vitamin van benne. Mindezek ellenére energiaszegény étel, egy padlizsán mintegy 20 kalóriával terheli csak szervezetünket. Törökországban három jellemző fajtáját termesztik: a karcsúbb Isztambul „kemer”-t, a vastagabb, nagyobb formájú Izmir Halkpinart, valamint a gömbölyű „bostan” nevezetűt, amelyet Izmirben „topan”-nak, Bursában viszont „tophane”-nek hívnak. A padlizsánból igen sokféle étel készül. Sütik, főzik, grillezik, sőt rántják is. Használják fő fogásként és köretként is egyaránt. Legnépszerűbbek a különféle töltött padlizsánok, valamint a hússal, sajttal és zöldségekkel rétegesen egybesütött musakkák.

Velencei-török tengerészeti térképkiállítás. Valószínűleg az idei év egyik leglátogatottabb múzeumi kiállítása lesz az az olasz és török együttműködéssel bemutatott tengerészeti térképkiállítás, amelynek a Topkapı Sarayı Múzei kincstára ad otthont Isztambulban. Az ideiglenes múzeumi tárlaton a 16-18. századi eredeti tengerészeti dokumentumokat, térképeket és metszeteket állítanak ki. A több mint 60 db kultúrtörténeti emlék között van a legendás Piri Reis féle, 1513-ban rajzolt világtérkép eredetije is, amely elsőként ábrázolta Kolumbusz 1498. évi vázlata alapján az amerikai kontinenst.

Jolánkai Márton

JOGSEGÉLY!

Felhívjuk tagtársaink figyelmét, hogy dr. Pető Imre ügyvéd (1026 Budapest II., Nagyajtai u. 17., fsz. 2.) Magyarországon élő törököknek és isztambuli társirodája útján Törökországba utazó magyar turistáknak — kedvezményes munkadíjjal — szükség esetén jogi segítséget ad és jogi képviselést vállal.

Az Aja Szófia közvetlen közelében,
reprezentatív, történelmi környezetben
szeretettel várja
a Magyar-Török Baráti Társaság tagjait
kedvezményes árakkal

**AZ
AND HOTEL.**

Az AND étteremben kifogástalan a kiszolgálás
és csodálatos kilátás nyílik a városra.

A szálloda szívesen létesítene üzleti
kapcsolatokat magyar utazási irodákkal is.

Cím: Yerebatan Cad. Cami Çıkmazı No. 40.
Sultanahmet — İstanbul

Telefon: (90.212) 5120207,

Fax: (90.212) 5123025

Társtulajdonos: Remzi Erbaş

Szabadulás

Egy rabszolga lány regénye

A Magyar—Török Baráti Társaság gondozásában és az ETV-
Erőterv Rt. támogatásával a közelmúltban jelent meg Számi Pa-
sazáde Szezái Szabadulás című kisregénye, Puskás László for-
dításában.

A könyv a Török Irodalom Könyvtára sorozat részeként jelent
meg. A Szabadulás (eredeti címe: Sergüzeşt, azaz kaland) iroda-

lomtörténeti jelentőségét az adja meg, hogy ez az első jelentős és
sikeres török regény, amely az európai irodalmi hagyományok je-
gyében íródott, szakítva az addigi, iszlám befolyás alatt álló úgy-
nevezett „diván” irodalmi stílussal.

A szerzőt a regény megjelenése után annak témája miatt a ha-
tóságok részéről támadások érték, ezért emigrációba kényszerült
Párizsba. Szökésének kalandos körülményeit is megismerhetjük a
követ végén közreadott „Emlék 1901-ből” című írásából.

A könyv megvásárolható a Magyar—Török Baráti Társaság ren-
dezvényein, illetve az Akadémiai Kiadó és Nyomda Magszter
könyvesboltjában (Budapest V., Városház u. 1.)

A TÖRÖK FÜZETEK

ezen száma a

**Szigetvári
Várbaráti Kör**

támogatásával készült.

TÖRÖK FÜZETEK

A Magyar-Török Baráti Társaság időszaki lapja

Szerkesztőbizottság:

Dávid Géza, Puskás László, Szmlkó Györgyi, F.Tóth Tibor

Felelős szerkesztő: F. Tóth Tibor

Tervezés, tipográfia: Takács István

Levél cím: Szmlkó Györgyi 1361 Budapest, Pf. 6.

Fax: 117-94-53; 117-27-19

Terjeszti az MTBT díjmentesen, a tagjai részére.

HU ISSN 1217-6141